

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 620/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen varhaiskasvatuksen henkilöstöpu- lasta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mia Laiho /kok ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 620/2021 vp:

Mitä hallitus aikoo tehdä varhaiskasvatusopettajapulan helpottamiseksi,

mitä toimenpiteitä hallitus on suunnitellut parantaakseen varhaiskasvatuksen henkilökuntatilannetta pikaisesti ja pidemmällä aikavälillä,

onko hallitus suunnitellut monimuotokoulutuksen opiskelupaikkojen lisäämistä ja

miten hallitus aikoo sujuvoittaa sosionomien urapolkua ja jatkokoulutusmahdollisuuksia?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Lasten laadukasta hoivaa, hoito ja varhaiskasvatus on turvattava lähellä ja laadukkaasti. Huomiota on tärkeä kiinnittää varhaiskasvatuksen vahvistamisen lisäksi muidenkin lastenhoitomuotojen tukemiseen, ja antaa perheille aito valinnan mahdollisuus.

Varhaiskasvatuksen osalta henkilöstön saatavuus on keskeinen kysymys. Kelpoisen varhaiskasvatushenkilöstön riittävyyteen ja saatavuuteen vaikuttavat monet seikat, erityisesti työn yhteiskunnallinen arvostus, palkkaus, työolot ja työhyvinvointi sekä johtaminen. Nämä muodostavat alan veto- ja pitovoiman.

Varhaiskasvatuksen palkkaus on työmarkkinakysymys, josta ministeriö ei päätä. Kunnallisten ja yksityisten palvelujentuottajien edustajat voivat vaikuttaa toimillaan, päätöksillään ja resursoinnillaan paitsi palkkaukseen myös varhaiskasvatuksen henkilöstön (ml. johtajat) työjärjestelyihin, -oloihin, -hyvinvointiin ja johtamiseen sekä sitä kautta lapsen oikeuteen saada laadukasta varhaiskasvatusta.

Kelpoisen henkilöstön saamiseksi yhtenä tekijänä on koulutusmäärien riittävyys. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä koulutetaan toisella ja korkeakouluissa. Vuonna 2030 voimaan tuleva, var-

haiskasvatuksen pedagogista laatua takaava henkilöstörakenne edellyttää, että päiväkodeissa henkilöstöstä kaksi kolmasosaa on korkeasti koulutettuja ja näistä vähintään puolet on varhaiskasvatuksen opettajakelpoisia. Suurin pula tällä hetkellä on nimenomaan varhaiskasvatuksen opettajista ja erityisopettajista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyrkinyt poistamaan henkilöstöpulaa korottamalla määrällisiä koulutustavoitteita yliopistojen tulossopimuksissa. Yliopistojen sopimuskaudella 2021-2024 varhaiskasvatuksen vuosittaisena koulutustavoitteena on 855 aloituspaikkaa ja 300 lisäaloiutuspaikkaa, yhteensä 1155/vuosi.

Aloituspaikkojen mahdollisia uusia lisäyksiä arvioidaan ja valmistellaan parhaillaan. Samalla pitää muistaa, että varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen aloituspaikkojen lisääminen ei pelkäänsä ratkaise ongelmaa. Siksi on haettava kokonaisvaltaisia keinoja, joiden avulla varhaiskasvatuksen opettajankoulutukseen voidaan turvata riittävä hakijamäärä, myös ruotsinkieliseen koulutukseen.

Varhaiskasvatuksen opettajakoulutusta on lisätty merkittävästi viime vuosina yhdessä yliopistojen kanssa käytävien neuvottelujen kautta niin perustutkintojen osalta kuin myös erilaisten monimuotokoulutusten kautta. Monimuotokoulutuksesta saadut kokemukset ovat hyviä ja koulutus on suosittua. Korkeakoulutuksen laadusta on tärkeä huolehtia myös monimuotokoulutuksessa. Monimuotokoulutusta on järjestetty mm. lastenhoitajakelpoisuuden omaaville tietyt kriteerit täytävälle henkilölle sekä myös kasvatustieteellisen tutkinnon suorittaneille, joilta puuttuvat varhaiskasvatuksen ammatilliset opinnot (60 op).

Varhaiskasvatuksen opettajien henkilöstöpulan vähentämiseksi on syytä käydä läpi, minkälaiset resurssit yliopistoilla on koulutusten toteuttamiseen, mikä on opiskelijoiden halukkuus hakeutua alan opintoihin ja mitkä muut seikat vaikuttavat henkilöstöpulaan. Myös ikäluokkien koko on huomioitava.

Varhaiskasvatuksen työoloja ja henkilöstön saatavuutta koskien OKM järjestää marraskuussa 2021 pyöreän pöydän keskustelun eri tahojen kanssa henkilöstötilanteen nykytilan ja ratkaisuvaihtoehtojen kartoittamiseksi. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta toteutetaan selvitys varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuudesta ja varhaiskasvatuslain vuonna 2030 voimaan tulevan henkilöstörakenteen saavuttamiseksi.

Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi on asetettu toiselle, vuoden 2023 lopussa päättyvälle toimikaudelle. Kehittämisfoorumi tulee jatkamaan aikaisemman foorumin työtä ja edistämään sen esittämien kehittämistoimien (OKM julkaisuja 2020:3) toteuttamista koskien mm. koulutusten ja työelämän yhteistyön lisäämistä ja käsittelemään myös alan veto- ja pitovoiman kysymyksiä.

Varhaiskasvatustilain uudistamisessa (540/2018, voimaan 1.8.2021) tuotettiin varhaiskasvatukseen uusi varhaiskasvatuksen sosionomin nimike. Ammattinimikkeen tarkoituksena on ollut kuvata paremmin sosionomikoulutuksen tuottamaa osaamista ja tehtäväkenttää varhaiskasvatuksessa. Sosionomeja varhaiskasvatuksen ammatillisina koulutetaan edelleenkin 20:ssä ammattikorkeakoulussa eikä varhaiskasvatukseen kelpoistuvien sosionomien aloituspaikkamääriä ole varhaiskasvatustilain uudistamisen myötä vähennetty.

Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin tuottamassa raportissa (OKM julkaisuja 2021:3) on kuvattu varhaiskasvatuksen sosionomien jatkokoulutuspolkuja. Sosionomi, jolla ei ole vaadittavia varhaiskasvatuksen opintoja, voi täydentää opintojaan nk. polkuopintoina, usein myös työn ohella, ja saavuttaa varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuden. Varhaiskasvatuksen sosionomi voi hakeutua suorittamaan myös kasvatustieteen kandidaatin tai maisterin tutkintoa joko perushaun tai avoimen yliopiston väylän kautta ja saavuttaa täten varhaiskasvatuksen opettajan, erityisopettajan tai päiväkodin johtajan kelpoisuuden. Yliopistoilla on erilaisia hakukriteerejä esimerkiksi edeltävistä opinnoista opintoihin hakeuduttaessa. Ulkomailla suoritettujen tutkintojen vastaavuuksien määrittelystä vastaa Opetushallitus.

Sosionomeilla on urapolkujen näkökulmasta laajat mahdollisuudet myös työllistyä sekä jatko - kouluttautua erilaisiin sosiaalipuolen tehtäviin, kuten kuraattoreiksi. Varhaiskasvatuksen sosionomien opettajakelpoisuuden ja varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen aloituspaikkamäärien sekä varhaiskasvatustilain uudistusten yhteydestä toiminnan laatuun viittaa OKM:n antamaan kirjallisen kysymyksen 81/2021 vastaukseen.

Varhaiskasvatustilain antaa kattavat ja hyvät puitteet laadukkaalle toiminnalle henkilöstön kelpoisuuksiin ja riittävyteen liittyen. Koulutusmäärien arviointi osajapulaan vastaamiseksi on käynnissä.

Samalla on muistettava, että työmarkkinaosapuolten tehtävänä on huolehtia varhaiskasvatusalan palkkauksen ja työolojen kehittämisestä veto- ja pitovoiman sekä arvostuksen edistämiseksi. Korkeakoulutuksella voidaan vaikuttaa alalle koulutettavien osaajien määriin, mutta myös alalla pyysymiseen ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden hyvinvointiin on tärkeää panostaa entistä enemmän.

Helsingissä 30.11.2021

Tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen